

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Webartikel 2014

Inkomsten Rijk stijgen, uitgaven dalen in 2013

Arjan Neef

24-09-2013 gepubliceerd op cbs.nl

De Rijksuitgaven daalden in 2013 tot 161,6 miljard euro. Dit is 8,4 miljard euro minder dan in 2012. Daarentegen stegen de inkomsten met bijna 5 miljard euro tot 156,1 miljard euro. Hierdoor nam het tekort van het Rijk af tot 5,5 miljard euro, tegenover 18,8 miljard euro in het voorgaande jaar. Met name de lagere bijdrage aan de socialezekerheidsfondsen en de opbrengst uit de veiling voor telecomfrequenties droegen sterk bij aan de verbetering van de Rijksfinanciën.

Dalende trend Rijksuitgaven

In 2013 gaf het Rijk 161,6 miljard euro uit, bijna 5 procent minder dan in 2012. De uitgaven van het Rijk dalen nu voor het derde achtereenvolgende jaar. De afname wordt voor de helft veroorzaakt door afgenomen bijdragen aan socialezekerheidsfondsen. Ook de opbrengst van de veiling van de telecomfrequenties kleurden de Rijksfinanciën sterk. Volgens de Europese statistische boekhoudregels moet dit als negatieve uitgave worden geboekt. In tegenstelling tot het merendeel van de Rijksuitgaven namen de kapitaaloverdrachten en uitgaven voor sociale voorzieningen wel toe. De toename van de kapitaaloverdrachten wordt veroorzaakt door de nationalisatie van SNS REAAL, terwijl de steeds verder stijgende kosten voor de zorgtoeslag verantwoordelijk waren voor de toename van de uitgaven voor sociale voorzieningen.

1. Uitgaven Rijk

	2011	2012*	2013*
	mld euro		
Inkomensoverdrachten aan:	97,1	99,4	96,0
socialezekerheidsfondsen	16,6	19,2	14,6
overige overheidsinstellingen	71,5	70,9	71,9
Europese Unie	3,9	4,2	4,7
overig buitenland	2,8	2,9	2,7
overig inkomensoverdrachten n.e.g.	2,3	2,2	2,0
Sociale voorzieningen	20,9	20,3	20,7
Beloning van werknemers	12,9	13,0	12,7
Rente	10,5	9,8	9,2
Aankoop goederen en diensten	9,4	9,2	9,2
Kapitaaloverdrachten	8,1	7,2	8,5
Investerings (incl. desinvesteringen)	5,9	5,3	4,3
Subsidies	4,6	4,2	3,3
Overige uitgaven n.e.g.	1,8	1,6	-2,3
Totaal	171,2	170,0	161,6

Bron: CBS.

Veiling telecomfrequenties spekt schatkist

De afname van de bijdrage aan de socialezekerheidsfondsen komt voor 3,1 miljard euro door een lagere Rijksbijdrage voor de financiering van de AOW. De uitgaven voor deze ouderdomsvoorziening worden grotendeels gedekt door premie-inkomsten. De premie-inkomsten zijn echter niet voldoende om de volledige uitgaven voor de AOW te financieren. Het Rijk draagt daarom het overige deel bij. De daling van de Rijksbijdrage geeft echter een vertekend beeld, aangezien deze gedeeltelijk wordt veroorzaakt door een eenmalige

verrekening tussen het Rijk en de socialezekerheidsfondsen in 2012. In grote lijnen kent de Rijksbijdrage de afgelopen jaren een stijgende trend, aangezien de uitgaven voor de AOW harder stijgen dan de premie-inkomsten. De verhoging van de AOW-leeftijd remt de stijging wel enigszins af. Daarnaast nam de Rijksbijdrage voor de financiering van de AWBZ af met 1,6 miljard euro, voornamelijk door een verhoging van de premie-inkomsten.

Ook de opbrengst van de veiling van telecomfrequenties droeg sterk bij aan de daling van de Rijksuitgaven. Bij de veiling konden alle telecomproviders bieden op frequenties voor telecommunicatie, waaronder frequenties die nodig zijn voor 4G. Dit leverde de schatkist uiteindelijk 3,8 miljard euro op. Volgens de Europese statistische boekhoudregels moeten deze inkomsten als negatieve uitgaven worden beschouwd.

Rentelasten naar laagste niveau sinds 1983

Mede onder invloed van de recessie en de staatssteun aan banken nam de schuld van de overheid de afgelopen jaren flink toe. Desondanks daalden de rentelasten in 2013 tot 9,2 miljard euro, het laagste niveau sinds 1983. De lage rentelasten komen voornamelijk door de grote vraag naar Nederlands schuldpapier, waardoor de overheid tegen historisch lage rentetarieven kan lenen. Eén reden daarvoor is dat Nederland als een betrouwbare partij wordt gezien door financiers.

Daarnaast namen ook de investeringen (inclusief desinvesteringen) af. Het Rijk investeerde in 2013 bijna een miljard euro minder dan in 2012. Hiervan is de helft toe te schrijven aan afgenomen investeringen in gebouwen, zowel door minder gebouwen aan te kopen als door meer gebouwen te verkopen. Ook de investeringen in militaire goederen daalden, voornamelijk door de verkoop van materieel van 0,3 miljard euro. Ten slotte werd er 0,2 miljard euro minder geïnvesteerd in grond-, weg-, en waterbouwkundige werken.

Meer dan 5 miljard euro voor zorgtoeslag

Tegenover de dalingen staan toenemende kapitaaloverdrachten en uitgaven voor sociale voorzieningen. Uitgezonderd een kleine afname in 2012 stijgen de uitgaven voor sociale voorzieningen al jaren. De toename in 2013 is voornamelijk toe te schrijven aan de zorgtoeslag, hoofdzakelijk doordat de laagste inkomens compensatie ontvingen voor de verhoging van het eigen risico. Sinds de introductie in 2006 verdubbelden de uitgaven voor zorgtoeslag naar 5,1 miljard euro. De kosten voor de Wajong, de uitkering voor jonggehandicapten, namen toe met 0,2 miljard euro. Dit komt voornamelijk door een toename van het aantal mensen dat recht heeft op een Wajonguitkering. De uitgaven voor de kinderopvangtoeslag namen daarentegen flink af, van 2,3 miljard euro in 2012 tot 1,9 miljard euro in 2013. In 2009 keerde het Rijk nog bijna 3 miljard euro aan kinderopvangtoeslag uit. Deze ontwikkeling komt door een combinatie van bezuinigingsmaatregelen en de economische tegenwind van de afgelopen jaren. Ten slotte zorgden kapitaalinjecties in SNS REAAL voor een toename van de kapitaaloverdrachten van 1,1 miljard euro.

Kabinetsmaatregelen stuwen belastinginkomsten

De inkomsten van het Rijk bedroegen in 2013 ruim 156 miljard euro, waarvan 129,4 miljard euro bestond uit belastingontvangsten (inclusief vermogensheffingen). Hiermee liggen de

belastingontvangsten ruim 3 miljard euro hoger dan in 2012, maar nog onder het niveau van vóór de kredietcrisis. In 2008 incasseerde het Rijk nog 136,4 miljard euro aan belastingen. De toename in 2013 is voornamelijk het gevolg van maatregelen van de overheid. Zo was 2013 het eerste jaar waarin de per 1 oktober 2012 ingevoerde verhoging van het btw-tarief van 19 naar 21 procent volledig doorwerkte. Het effect van de verhoging werd echter gedempt door een afname van de consumptie. Per saldo nam de btw-ontvangst met 0,7 miljard euro toe. Het Rijk verhoogde ook per 1 januari 2013 het tarief van de assurantiebelasting, van 9,7 naar 21 procent. Hierdoor verdubbelde deze belastingontvangst naar 2,3 miljard euro. De ontvangen belasting op milieugrondslag nam voornamelijk toe als gevolg van een verhoging van de energiebelasting. Daarnaast kwam 0,1 miljard euro binnen door de invoering van een opslag op de energierekening. De opbrengst hiervan wordt gebruikt om stimuleringsmaatregelen voor duurzame energie te bekostigen. De invoering van de brandstofheffing kolencentrales leverde eenzelfde bedrag op. Het afschaffen van de verpakkingenbelasting per 1 januari 2013 zorgde daarentegen voor een afname van 0,3 miljard euro.

Door de invoering van de zogenoemde tijdelijke crisisheffing nam de loonkostenheffing toe met 0,6 miljard euro. Dit betreft een werkgeversheffing die naast de normale werknemersheffing bestaat. De heffing bedraagt 16 procent en is verschuldigd over het loon van een werknemer in 2012 voor zover dit meer dan 150 duizend euro bedroeg. De tijdelijke crisisheffing is in ieder geval ook in 2014 nog van kracht.

2. Belastinginkomsten Rijk

	2011	2012*	2013*
	mld euro		
Loon- en inkomstenbelasting	46,7	44,3	44,2
Omzetbelasting	41,6	41,7	42,4
Vennootschapsbelasting	12,4	11,9	12,4
Accijnzen	11,3	11,3	10,9
Belastingen op een milieugrondslag	4,8	4,4	5,1
Motorrijtuigenbelasting	3,6	3,6	3,6
Assurantiebelasting	1,0	1,1	2,3
Dividendbelasting	2,6	2,5	2,2
Vermogensheffingen	1,5	1,4	1,7
Belasting van personenauto's en motorrijwielen	2,0	1,5	1,2
Overdrachtsbelasting	1,9	1,1	1,1
Loonkostenheffing	0,5	0,2	0,8
Bankenbelasting		0,5	0,5
Kansspelbelasting	0,5	0,5	0,5
Overige belastingen n.e.g.	0,4	0,4	0,5
Totaal	130,9	126,3	129,4

Bron: CBS.

Daling bpm-ontvangsten zet door

De ontvangen belasting op personenauto's en motorrijwielen (bpm) nam met bijna een kwart af tot 1,2 miljard euro. Dit komt ten eerste door een afname van de autoverkopen met 17 procent. Daarnaast speelt ook de populariteit van schonere auto's een rol. Sinds enkele jaren is de af te dragen bpm op personenauto's afhankelijk van de CO₂-uitstoot. Hierdoor incasseerde het Rijk in vergelijking met 2007 zelfs twee derde minder aan bpm.

De ontvangen accijnzen namen met 0,4 miljard euro af, voornamelijk door een daling van de accijns op tabak. Dit is het gevolg van diverse ontwikkelingen. In juni 2012 is de procedure voor aanvraag en betaling van tabaksaccijnszegels gewijzigd. Daarnaast zijn in 2013 de tarieven van de tabaksaccijns verhoogd. Door de duurdere tabak en het teruglopende aantal rokers daalden de verkopen van tabaksproducten. Ten slotte nam onder invloed van de economische krimp de ontvangen dividendbelasting met 0,3 miljard euro af.

Aardgasbaten naar recordhoogte

In 2013 bedroegen de niet-belastinginkomsten van het Rijk 26,7 miljard euro, een toename van 1,8 miljard euro. Niet eerder incasseerde het Rijk zo veel niet-belastinginkomsten. Deze ontvangsten vormden in 2013 ruim 17 procent van de totale inkomsten van het Rijk. Tot de niet-belastingontvangsten behoren aardgasbaten (exclusief de vennootschapsbelasting i.v.m. aardgasconcessies), renteontvangsten, ontvangen dividend, geïnde boetes en bijdragen van andere overheidssectoren.

De toename is voor een miljard euro is toe te schrijven aan de gestegen dividenduitkering van De Nederlandsche Bank. De productie en verkoop van aardgas zorgde via dividend en concessierechten voor een recordbedrag aan inkomsten, 13,4 miljard euro in 2013 tegen 12,8 miljard euro een jaar eerder. Na de belastingontvangsten zijn de aardgasbaten de grootste inkomstenbron van het Rijk. Ook ABN AMRO droeg bij aan de stijging van niet-belastingontvangsten door een toename van de dividenduitkering met 0,4 miljard euro. Tegenover deze stijgingen staat een afname van de rentebaten van 0,6 miljard euro, vooral door een lager rentetarief.

3. Inkomsten Rijk

	2011	2012*	2013*
	mld euro		
Belastingen	130,9	126,3	129,4
Inkomen uit grond en minerale reserves	8,4	10,5	11,2
Dividend	2,9	3,7	5,3
Verkoop van goederen en diensten	3,2	3,0	3,0
Inkomensoverdrachten	2,7	2,9	3,0
Rente	2,2	2,0	1,4
Kapitaaloverdrachten	1,1	0,4	0,5
Overige inkomsten n.e.g.	2,6	2,4	2,3
Totaal	153,9	151,2	156,1

Bron: CBS.

Rijk komt 5,5 miljard euro tekort

In 2013 daalden de Rijksuitgaven, terwijl de inkomsten stegen. Desondanks gaf het Rijk nog altijd meer uit dan het ontving. In 2013 bedroeg het tekort 5,5 miljard euro, tegen 18,8 miljard euro in 2012. Het Rijk maakt deel uit van de centrale overheid¹⁾. Voor de gehele

¹⁾ De centrale overheid bestaat naast het Rijk uit het wetenschappelijk onderwijs, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties, en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de centrale overheid.

centrale overheid overtroffen de uitgaven de inkomsten met 4,9 miljard euro. Ook het tekort van de lokale overheden²⁾ slonk, van 3 miljard euro naar 1,9 miljard euro. Als gevolg van dalende inkomsten en stijgende uitgaven nam het tekort van de socialezekerheidsfondsen daarentegen toe naar 7,8 miljard euro. Dit resulteert voor de gehele overheid in een tekort van 14,6 miljard euro, 2,3 procent van het bruto binnenlands product. Hiermee voldoet Nederland voor het eerst sinds 2008 weer aan de Europese begrotingsnorm van 3 procent.³⁾

4. Overheidssaldo

	2004*	2005*	2006*	2007*	2008*	2009*	2010*	2011	2012*	2013*
	in % bbp									
Centrale overheid	-1,6	0,1	0,8	0,5	0,4	-3,2	-3,7	-2,6	-2,9	-0,8
Lokale overheid	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,7	-0,8	-1,1	-0,7	-0,5	-0,3
Socialezekerheidsfondsen	0,2	-0,1	-0,3	0,0	0,5	-1,4	-0,3	-1,0	-0,6	-1,2
Totale overheid	-1,8	-0,3	0,2	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3

Bron: CBS.

²⁾ Lokale overheid omvat de provincies, waterschappen, gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, bijzonder onderwijs, en instellingen zonder winstoogmerk behorend tot de lokale overheid.

³⁾ De cijfers over het Rijk zijn net als alle cijfers van de nationale rekeningen gewijzigd door de revisie. De revisie van de cijfers van de jaren vóór 2011 is echter nog niet definitief. Daarom hebben deze cijfers de status voorlopig.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2013–2014	2013 tot en met 2014
2013/2014	Het gemiddelde over de jaren 2013 tot en met 2014
2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2013 en eindigend in 2014
2011/'12–2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2011/'12 tot en met 2013/'14

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.